

УДК 339.92:656.2

*Анатолій Стрілець,
Анастасія Реброва*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

У даній статті розглядається євроінтеграційна стратегія розвитку залізничного транспорту України, яка повинна враховувати основні принципи Європейської транспортної політики. Дослідження даної проблематики для транспортної галузі України є актуальним в умовах процесу перегляду та удосконалення політики щодо транс'європейських транспортних мереж (TEN-T).

Ключові слова: євроінтеграція, транс'європейські транспортні мережі, транспортна політика, залізничний транспорт України.

В данной статье рассматривается евроинтеграционная стратегия развития железнодорожного транспорта Украины, которая должна учитывать основные принципы Европейской транспортной политики. Исследование данной проблематики для транспортной отрасли Украины является актуальным в условиях процесса пересмотра и усовершенствования политики трансевропейских транспортных систем (TEN-T).

Ключевые слова: евроинтеграция, трансевропейские транспортные сети, транспортная политика, железнодорожный транспорт Украины.

This article examines the development of the European integration strategy Railway Transport of Ukraine, which should take into account the basic principles of the European transport policy. The study of this problem for the transport industry of Ukraine is relevant in terms of the revision process and policy improvement of trans-European transport systems (TEN-T).

Keywords: european integration, trans-European transport network, transport politika, railway transport of Ukraine.

Постановка проблеми. Національні інтереси України потребують утвердження України як впливової європейської держави, повноправного члена ЄС. У результаті стрімкого розширення ЄС (входження до союзу найближчих країн – сусідів України) виникли передумови до створення принципово нової геополітичної ситуації у даному регіоні. У зв'язку з цим є необхідним чітке та всебічне визначення зовнішньополітичної стратегії України щодо інтеграції до європейського політичного, економічного та правового простору.

Розроблена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу передбачає :

- адаптацію законодавства України до законодавства ЄС;
- економічну інтеграцію та розвиток торговельних відносин між Україною і ЄС;
- адаптацію соціальної політики України до стандартів ЄС;

© Стрілець А. І., Реброва А. Ю., 2013

регіональну інтеграцію України;

галузеву інтеграційну співпрацю, яка являє собою координацію і взаємодію між Україною та ЄС у конкретних галузях і сферах господарської діяльності.

Для України основним економічно-ефективним пріоритетом на найближчі роки є галузева інтеграційна співпраця у сфері транс'європейських транспортних мереж. І саме залізнична галузь повинна грати найважливішу роль у розвитку даної співпраці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою наукових підходів щодо інтеграційних напрямків розвитку транспортної галузі займаються багато вчених.

Однак всі науково-методичні аспекти цієї проблеми мають загальну методикою чи вузьку направленість, яка зосереджена на вирішенні конкретних питань.

Питаннями інтеграційного розвитку залізничного транспорту присвячені роботи Л. Є. Воронкової [1], О. Г. Дейнеки [2], Дергаусової А. О. [3], В. Л. Диканя [4], В. О. Мельник [5], П. Підлісного [6], М. М. Чеховської [7] та інших.

Наукові підходи до оцінки стратегічного розвитку залізничного транспорту Чеховської М. М. та Мельник В. О. базуються на використанні PEST та SWOT аналізі, враховують процеси інтеграції та глобалізації транспортної сфери. Здійснення оцінювання інтеграційного розвитку системи залізничного транспорту в умовах глобалізації, зокрема шляхом розрахунку синергетичного та макроекономічних ефектів за допомогою PEST та SWOT аналізу свідчить про перспективність та подальше використання даного методу.

В. Л. Дикань, Л. Є. Воронкова займаються розробкою наукових підходів розвитку інтеграції залізничного транспорту в умовах реформування та реструктуризації галузі.

О. Г. Дейнека та П. Підлісний обґрунтовують соціально-економічну стратегію інтеграційного розвитку залізничного транспорту, основою якої повинна бути стратегія науково-технічного прориву галузі, яка має передумови комерціалізації з відповідними принципами самофінансування, самостійного прийняття рішень щодо ціноутворення, самостійного визначення рівня транспортних послуг, розробки та впровадження власних інвестиційних програм на комерційних основах. Так Дергаусова А. О. займається дослідженням наукового підходу до інтеграції залізничного транспорту у сферу міжнародного туризму. Даний підхід базується на реалізації етапів організації та розвитку залізничного туризму на залізницях України.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Однак, незважаючи на наявність великої кількості наукових розробок, діяльність залізничного транспорту не забезпечена обґрунтованими науковими дослідженнями щодо інтеграції залізничного транспорту України у транс'європейську транспортну мережу. Дослідження даної проблематики для транспортної галузі України є актуальним в умовах процесу перегляду та удосконалення політики щодо транс'європейських транспортних мереж (TEN-T) до 2015 р., яка визначає мету даної статті.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація економік країн світу характеризується не тільки взаємоперетіканням капіталів, виходом над національний рівень промислового виробництва, створенням наднаціональних органів регулювання тощо, але й інтеграцією транспортних та інформаційних систем. Ідеї створення єдиного світового транспортного простору визначаються транспортними політиками країн світу, дія яких спрямована на об'єднання в єдиний виробничий транспортний процес різних видів транспорту, створення об'єктів транспортної та логістичної інфраструктури, що мають міжнародний статус тощо.

У сучасних умовах у сфері транспортної політики ЄС триває процес перегляду політики щодо транс'європейських транспортних мереж (TEN-T) на 2007–2015 рр., яка враховує сучасні вимоги до загрози зміни клімату та захисту довкілля, збільшення території ЄС, необхідності посилення зовнішнього виміру співпраці у сфері транспорту. До основних напрямків удосконаленої політики TEN-T належать:

- об'єднання майбутньої TEN-T з транспортними мережами сусідніх країн для поширення TEN-T за межі ЄС;
- об'єднання транспортних мереж ЄС та країн-партнерів Європейської політики сусідства (ЄПС), а також мереж країн ЄПС між собою;
- визначення та економічного обґрунтування найприйнятніших рамок планування інфраструктурного співробітництва, взаємоузгодження політики у сфері транспорту та механізмів підтримки відповідних проектів.

Інтеграція України у світову транспортну систему вимагає активної участі у розробці формування нової політики TEN-T та розвитку потужного сучасного національного транспортного потенціалу.

Тому основним сучасним принципом інтеграційного розвитку транспортного комплексу України повинна бути – інтеграція різних видів транспорту для усунення будь-яких бар'єрів на шляху створення єдиного Європейського транспортного простору. Таким чином, лібералізований ринок, поліпшена функціональна сумісність (інтероперабельність) та усунення адміністративних перешкод повинні стати сучасними характеристиками транспортної системи України.

Згідно з політикою TEN-T Україна повинна в першу чергу приділити увагу саме залізничному виду транспорту разом з морським, через їх значущість в організації міжнародних перевезень. Питома вага залізничного транспорту в загальному вантажообігу становить близько 60%, морського – лише 2 %.

У зв'язку з цим, майбутні інтеграційні проекти розвитку залізничної галузі повинні:

- відповідати потребам транспортних потоків на довгі дистанції та на міжнародних шляхах (пасажирських та вантажних);
- відповідати довгостроковим потребам ЄС та стабільно функціонувати протягом певного проміжку часу (приблизно до 2030 року);
- передбачити розвиток подальшої інтеграції з морськими шляхами;
- включати додаткові інфраструктурні одиниці;
- забезпечувати мультимодальність та зв'язаність з іншими видами транспорту по всій транспортній мережі ЄС;
- об'єднувати стратегічно важливі транспортні вузли;
- забезпечувати об'єднання інфраструктури України з країнами-сусідами.

З огляду на це євроінтеграційна стратегія розвитку залізничного транспорту України повинна враховувати основні принципи Європейської транспортної політики – лібералізація та гармонізація і сприяти єдності інтересів та взаємодії суб'єктів транспортного процесу.

Сучасна євроінтеграційна стратегія розвитку залізничного транспорту повинна передбачати створення умов для модернізації, переходу на інноваційний шлях розвитку та стійкого росту національної економіки держави, бути направлена на забезпечення лідерства України у світовій економічній системі, реалізацію транзитного потенціалу країни, раціональне використання потенціалу свого унікального економіко-географічного положення під впливом процесів інтеграції і зміну традиційних світових господарських зв'язків.

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Отже є доцільним розробити сучасну євроінтеграційну стратегію розвитку залізничного транспорту, враховуючи поєднання стратегій маркетингу та менеджменту у залізничній галузі.

Застосовуючи поєднання даних стратегій розвитку залізничної галузі в умовах євроінтеграції, Укрзалізниця отримує можливість:

удосконалення процесу планування та реалізації різних маркетингових заходів щодо споживачів та конкурентів;

вивчення існуючого положення на ринку транспортних послуг, оцінки та аналізу перспектив зміни транспортного ринку та майбутніх дій конкурентів, встановлених цілей та існуючих ресурсних обмежень;

опрацювання і реалізацію рішень, направлених на повне та ефективне використання наявних ресурсів галузі, спрямованих на виконання її стратегічних завдань.

З урахуванням вимог нової стратегічної політики щодо транс'європейських транспортних мереж (TEN-T) до 2015 р. євроінтеграційний курс розвитку залізничної галузі повинен передбачати:

вивчення споживачів транспортних послуг, потреб ринку у перевезеннях, конкурентних позицій залізничного транспорту на національному та міжнародному ринках перевезень та інше;

удосконалення системи управління, налагодження співпраці різних видів транспорту, сприяння розвитку комбінованих (мультимодальних) перевезень, уніфікацію перевізного процесу, управління формуванням логістичних ланцюгів транспортних та вантажних потоків, удосконалення тарифної політики на національному та міжнародному ринку перевезень, управління обсягами транзитних перевезень.

Україна є учасником низки інтеграційних проектів, які діють в межах Регіональних програм ЄС, а саме: «Логістичні процеси та морські магістралі», метою якого є сприяння розвитку логістичної інфраструктури та мультимодальних перевезень по коридору TRASICA; «Морська безпека та захист» – підтримує створення загальної системи управління морської безпеки; «Транспортний діалог та функціональна сумісність мереж» – сприяє розвитку регіональної співпраці в галузі транспорту.

Модель розробки євроінтеграційного напрямку розвитку залізничної галузі України має такий вигляд (рис. 1):

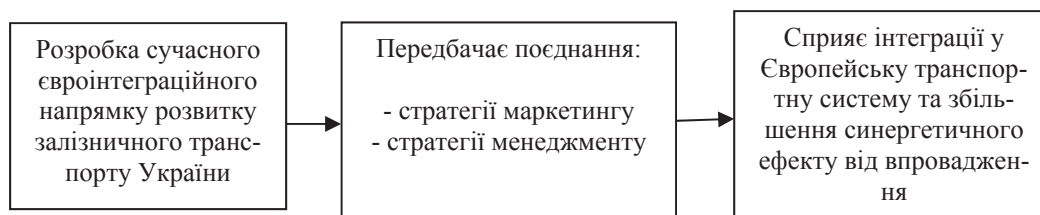

Рис. 1. Модель євроінтеграційного напрямку розвитку залізничної галузі України

Модель євроінтеграційного напрямку розвитку залізничної галузі України, яка передбачає виділення та поєднання стратегій маркетингу та менеджменту може застосовуватися при реалізації вищезазначених інтеграційних проектів ЄС, яка допоможе детальніше вивчити та удосконалити процес планування, планування та реалізації маркетингових заходів щодо всіх учасників перевізного процесу та покращити його систему управління. Все це буде сприяти отриманню більшого синер-

гетичного ефекту від реалізації даних проектів та стрімкому розвитку всієї сфери трансєвропейських транспортних мереж.

Аналіз дії інтеграційних проектів в межах Регіональних програм ЄС з виділенням і урахуванням стратегій маркетингу та менеджменту наведено у табл. 1.

Висновки і пропозиції. Отже, процес становлення та розвитку Європейського транспортного ринку є дуже актуальним як для ЄС так і для всіх країн-партнерів, бо він є основою для розвитку потужного центру світової торгівлі. Це також підтверджується постійним удосконаленням політики щодо розвитку транс'європейських транспортних мереж (TEN-T).

Тому розробка сучасної євроінтеграційної стратегії розвитку всієї транспортної сфери України з пріоритетом у залізничній галузі є найголовнішим першочерговим завданням для нашої країни.

Запропонована модель розробки євроінтеграційного напрямку розвитку залізничної галузі України шляхом виділення та поєднання стратегій маркетингу та менеджменту буде сприяти:

- отриманню більшого синергетичного ефекту через детальне вивчення та удосконалення процесу планування та реалізації маркетингових заходів (вивчення конкурентних позицій на транспортному ринку Європи, дослідження та розвиток транспортного сервісу) по відношенню до всіх учасників перевізного процесу,
- покращення системи управління (удосконалення інфраструктури залежно від сучасних вимог, пошук інноваційних виробничих технологій, поліпшення сумісності між залізничними та іншими транспортними мережами);
- прискоренню процесу євроінтеграції України у сферу транс'європейських транспортних мереж.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Воронкова А. Э.* Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: монография / А. Э. Воронкова; Восточноукр. нац. ун-т. – Луганск: ВНУ, 2000. – 315 с.
2. *Дейнека О. Г.* Теоретичні підходи до державної стратегії розвитку залізничного транспорту / О. Г. Дейнека, О. О. Міщенко // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. статей. – Харків: УкрДАЗТ, 2011. – Вип. 35. – С. 214 – 216.
3. *Дергоусова А. О.* Методичний підхід до формування стратегії розвитку залізничного туризму на залізницях України / А. О. Дергоусова // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. статей. – Харків: УкрДАЗТ, 2011. – Вип. 35. – С.51 – 54.
4. *Дикань В. Л.* Розробка стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства / В. Л. Дикань // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Даля. – Луганськ: Вид-во СХУ ім. Даля, 2010. – №11(153). – Ч.2. – С.29 – 32.
5. *Мельник В. О.* Бюджетування в системі стратегічного планування діяльності підприємств залізничного транспорту / В. О. Мельник // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. статей / Українська державна акад. залізничного транспорту. – Харків: УкрДАЗТ, 2009. – Вип.28. – С. 183 – 185.
6. *Підлісний П. І.* Економічні аспекти створення та діяльності операторської мультимодальної компанії – перевізника Укрзалізниці / П. Підлісний, О. Кравчук // Економіст. – 2010. – №3. – С. 66 – 72.
7. *Чеховська М. М.* Методичні підходи до оцінки ефективності розвитку системи залізничного транспорту України в умовах посилення глобалізації / М.М. Чеховська // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. статей. – Харків: УкрДАЗТ, 2012. – Вип. 37. – С.160 – 164.

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Таблиця 1 Аналіз дії інтеграційних проєктів в межах Регіональних програм ЄС з виділенням стратегій маркетингу та менеджменту

Назва проєкту	Строк дії/вартість	Загальна характеристика проєкту	На базі існуючого проєкту виділення стратегій		Ефект від поєднання стратегій
			маркетингу	менеджменту	
«Логістичні процеси та Морські магістралі»	2011-2014/ 5,5 млн євро	Даний проєкт направлений на розробку та реалізацію узгоджених стратегій для створення інтегрованого транспортно-логістичного ланцюга з використанням різних видів транспорту на основі концепції Морських магістралей	Мета стратегії – проведення більш досконалої оцінки мережі в регіональному контексті та сприяння стійкої інтерmodalності транспорту в регіоні. Напрямки стратегії: усунення вузьких місць у логістичному ланцюжку; удосконалення взаємозв'язку між портами та внутрішніми районами	Мета стратегії – управління нормативно-правовою базою та галузевими реформами; впровадження в портах систем керування охороною зовнішньої середовища. Напрямки стратегії: реалізація концепції Морських магістралей, розробка та впровадження концепції регіональних мереж логістичних центрів та інтерmodalних систем	Вивчення попиту та пропозиції товарів, полегшення потоку товарів, розширення торгівлі та покращення роботи морських служб
«Морська безпека та захист»	2013-2015/ 3 млн євро	Проєкт призначений сприяти безпечному, надійному та екологічному судноплавству	Мета стратегії – регіональна координація в галузі морської безпеки та захисту між країнами-партнерами та ЄС	Мета стратегії – управління, контроль та технічне сприяння щодо забезпечення морської безпеки та захисту навколишньої середовища	Передбачення та запобігання аварій та терактів у морському басейні
«Транспортний діалог та функціональна сумісність мереж»	2013-2015	Проєкт направлений на розвиток зв'язків з TEN-T, координацію з міжнародними фінансовими інститутами та участь приватного сектора у транспортних проєктах	Мета стратегії – складання попередніх техніко-економічних обґрунтувань, проведення досліджень в галузі транспортних потреб, складання генеральних планів для розробки координованої стратегії для країн-партнерів; вивчення та аналіз транспортних потреб, інвестиційної привабливості проєктів.	Мета стратегії – налагодження політичного діалогу та координаційного механізму у регіоні; планування інфраструктури та мережі, визначення регіональної транспортної мережі, яка пов'язана з TEN-T, залучення фінансування для забезпечення інвестицій в проєкти завдяки розробці попередніх техніко-економічних обґрунтувань.	Нарощення потужностей, розробка транспортних проєктів, оцінка інвестиційної привабливості в регіонах.